

Sobre un pròleg i una amistat ben particular

Carta a Alfons Garcia Ninet

per Joan B. Llinares

Benvolgut Alfons,

Tant tu com altres amics em pregunten si jo sé per què el teu fill Manel tingué l'ocurrència de demanar-me un petit pròleg per a un dels seus llibres de poemes, *Deshàbitat*. De bons amics, certament, no li'n faltaven, i millor qualificats per a presentar poesia, un ampli cercle de professors de filologia, crítics literaris, poetes i escriptors, prou més idonis per a realitzar aquesta tasca privilegiada. No, jo tampoc no ho sé, però puc tractar d'enllestir una mena d'hipotètica resposta amb la reconstrucció de fragments de la història de la nostra amistat. Espere contribuir així a eixamplar una mica tant per a tu com per a mi diferents records que ens tornen a fer presents alguns trets de la nostra memòria de la seua personalitat tan àgil, complexa i enigmàtica.

Sí, d'això sí que n'estic ben segur, el Departament de Metafísica i Teoria del Coneixement, on sempre he treballat, ja es trobava, després d'un parell de trasllats, al cinquè pis de l'actual Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació, al Passeig al Mar de la ciutat de València, a l'edifici que abans havia estat la Facultat de Dret. Jo hi tenia el meu despatx, acollidor i ben orientat, ple de llum, separat del trànsit d'aquesta avinguda pels arbres del jardí que hi ha a l'entrada. Ell i jo sempre ens hem trobat, una vegada i altra, en aquest espai de treball, al voltant d'una taula plena de llibres i papers, rodejats d'un ordinador, un armari-biblioteca, uns prestatges amb més llibres i un pòster a la paret amb la figura de Sòcrates.

Un bon dia, en el meu horari d'atenció d'alumnes, Manel es presentà de sobte, segurament amb un cigarret a les mans, ja que encara no s'havia prohibit fumar als edificis oficials, amb el seu mig somriure tan constant i prou irònic, i una indicació indiscutible com a carta de presentació: Ramón Gascó, bon amic teu, tot i que jo encara no et coneixia, t'havia, o li havia, o vos havia parlat de mi. Si no vaig errat en la reconstrucció d'aquella primera trobada, per tal de comprovar els amistosos judicis de Don Ramón sobre la meua persona, sempre afirmatius i positius, sempre benignes i segurament massa laudatoris, Manel em va confessar com de passada que fins i tot havia assistit a alguna de les meues classes. De seguida em va precisar que ell no cursava els estudis de filosofia, sinó els de psicologia o sociologia, no ho vaig entendre bé, ja que això no era el seu principal punt d'interès, fet i fet a mi no em comentà mai coses de la seua carrera universitària ni d'altres professors. Encetàrem aleshores una conversa personal, ens contàrem algunes anècdotes de les nostres vides i de les nostres comarques d'origen i també de la nostra forma diferenciada de parlar una mateixa llengua, i aviat em va dir que escrivia poesies, que ja n'havia publicat alguns llibres, i que amb plaer podia passar-me alguna de les seues coses, si m'abellia llegir-les. És molt probable que aquest mateix dia el teu fill ja me'n regalara un parell, o potser ho va fer en una segona visita, perquè, com de seguida demostraré amb més detalls, la generositat és una de les característi-

ques essencials que definien el seu caràcter, un tret rellevant del seu tarannà, un constant gest que manifestava clarament la seua qualitat. No ho puc assegurar, però és molt probable que jo li retornara el present regalant-li alguna separata d'algun article o bé la traducció a la nostra llengua del *Llibre d'aforismes*, un quadern pòstum de Nietzsche. Ja saps, el típic intercanvi de cromos dels adults lletraferits.

Tracte ara d'imaginar quines classes em va poder escoltar, si de cas en foren unes quantes, o si tan sols va vindre alguna estona atzarosa per tal de saber per experiència pròpia si les amistoses paraules del magnànim Ramón Gascó complien una mica les seues expectatives i així trencava la seguida d'algun matí avorrit i es feia una imatge més concreta de la meua persona. Exposava jo aquell dia alguna cosa sobre Homer i el mite de l'home salvatge, alguns judicis crítics sobre l'antropologia de les dones en la biologia i en l'ètica d'Aristòtil, l'assaig de Montaigne sobre els caníbals o discutia les tesis del *Suplement al viatge de Bougainville* de Diderot? Mai no ho sabré perquè mai no m'ho va dir, l'únic que en puc deduir és que vaig merèixer la seua aprovació, ja que de resultes el teu fill va decidir venir a visitar-me i va prendre la iniciativa per tal que encetàrem una relació no acadèmica sinó personal, de tu a tu, que va portar al que crec que puc anomenar una amistat particular.

Com aquella primera visita, aquest procediment tan espontani de sorpresa permanent i de presència impremeditada fou la tònica ha-

bitual de totes les nostres trobades: sense cap cita prèvia ni cap advertència preliminar, un matí qualsevol, sempre en horari d'atenció d'alumnes, detall que manifesta el seu exquisit respecte al temps professional dels altres, Manel apareixia d'imprevist al despatx i continuàvem el nostre diàleg com si ens haguérem acomiadat la vespra i no haguérem tingut ni entrebancs ni interrupcions. Al posar-nos a parlar, de seguida repreníem el fil. Això era així perquè hi ha coses que sempre estaven presents, com la seua escriptura poètica, cada vegada més madura i decisiva, i la seua insistida afirmació de fill de les illes, d'Eivissa concretament, la qual cosa em portava a relatar-li amb pèls i senyals els meus viatges a les illes, les meues estades a Eivissa i Formentera amb el meu fill, i, sobretot, la curiosa relació que vaig tindre amb la Universitat de les Illes Balears.

No en sé els motius, ni si Manel hi pogué intervindre, però m'havien invitat uns professors de la Facultat de Filosofia i Lletres, Paco Torres i Antoni Artigues, per a parlar no a les aules acadèmiques, sinó a d'altres institucions cíviques de Mallorca. De manera per a mi prou sorprenent, aquells companys de filosofia i de literatura em demanaren que participara en uns cicles de conferències sobre poesia: em pregaren que parlara de poetes que, per referències, sabien que jo coneixia; el primer any, de Rilke, crec que de Rilke i el mite d'Orfeu, i el segon, en un cicle de l'any 2003 dedicat a determinats poetes i les seues ciutats, concretament a la relació de la poesia amb certs espais urbans en què va sorgir, que parlara de Gottfried Benn i Berlín, és a dir, d'un poeta que jo estimava especialment, sobretot pels seus admirables textos sobre Nietzsche, potser la font primera i més inoblidable de la meua dedicació a aquest filòsof, i de la ciutat en què el poderós poeta de l'expressionisme alemany visqué i treballà, i en la qual jo vaig tindre la sort de residir tot un any.

Sé que algun d'aquests professors era amic de Manel, o, en tot

Manel Mari i el seu pare, Alfons Garcia Ninet (fotografia: arxiu familiar).

cas, que Manel el coneixia, així com també pense que persones amigues que assistiren a les meues intervencions, projectant quadres de pintors d'aquell moment i recitant versions pròpies d'alguns poemes que m'agradaven molt, segurament li contarien el que havien vist i escoltat. Jo encara recorde aquell parell d'intervencions tan singulars amb especial estima. És molt possible que, preparant-les o comentant-les, revisara amb Manel les versions catalanes dels poemes que vaig antologar en les meues exposicions.

Hi ha una altra activitat que ens portà novament a fer intervindre les Balears en les nostres converses. Ho contaré com cal. Des de l'any que vaig passar a Berlín que jo volia fer a València alguna cosa semblant a l'experiència d'un *privatissimum* com el que vaig viure amb un catedràtic de la Universitat Lliure d'aquella ciutat alemanya, aleshores encara partida per un tràgic mur. Es tracta d'un seminari lliure, privat, no oficial, amb no massa persones, unes deu o dotze per regla general, que organitza fora de l'horari laboral un catedràtic amb els seus ajudants i becaris, els doctors que han treballat amb ell i viuen a la ciutat o hi estan de visita, algunes escollides amistats de gran cul-

tura i biografia interessant, i algun altre professor, algun col·lega amb bones vibracions compartides. Generalment les sessions acaben a alguna petita sala de reunions o en un domicili familiar, però sempre amb unes ampolles de bon vi o d'alcohols selectes i algunes pastes o pastissets per alegrar les converses. Els seminaris en què vaig tindre la sort de participar els dedicàrem a temes molt originals. Per exemple, per tal de viure el gran poder que tenen les imatges sobre nosaltres als nostres dies, vam visitar un bon museu de belles arts i vam contemplar cada vegada un quadre del XIV o del XV durant un parell d'hores; comentàrem el que allò ens suggeria, l'atractiu i l'encís que ens colpien al mirar-lo sense presses i copsant els detalls. Doncs bé, el que jo vaig aconseguir a València fa ja quasi trenta anys fou coordinar un seminari literari en que triàvem una obra significativa i un pèl difícil, un text que volíem llegir i potser encara no ho havíem fet, o que havíem encetat i no havíem pogut acabar sobretot per l'esforç que en demanava la lectura, i amb un grup de companys també interessats el llegíem al llarg d'un curs, en sessions de dues hores cada quinze dies. Puc dir amb molta satisfacció que

Un moment de la presentació de *Tavernàries* a la ciutat de València. Manel Marí llegeix un dels seus poemes (fotografia de Prats i Camps).

aquest seminari encara continua viu i que ens ha permès a tot un grup d'amics d'endinsar-nos en obres de T. Mann i R. Musil, Dostoiévski i Tolstoi, Grossman i Flaubert, Cervantes i Kafka... Amb Manel vaig comentar un matí que aquell any encetàvem l'obra de Marcel Proust i que, una vegada triades les traduccions castellanes més valuoses i acurades, alguns teníem la insatisfacció de no poder llegir-la en traducció catalana, perquè

pensàvem que no n'hi havia, en tot cas de l'obra completa. Aleshores ell m'assabentà que sí que n'hi havia, i de tots set volums, i que la traducció l'havia feta un escriptor balear. Uns dies després vingué al despatx, carregat amb els set volums de *A la recerca del temps perdut* i me'ls deixà tot un any perquè els poguérem llegir. Omplir una maleta o una motxilla amb aquells volums grans i pesats, haver-los demanat a un lletraferit balear i portar-los des de les

illes a València per a retornar-los-hi un any després, això és una feina notable que mostra de forma ben palesa la qualitat de la manera de ser del teu fill. A qui s'havia compromès d'aquesta manera tan punyent amb el nostre seminari és clar que jo no li podia negar el que després em demanara.

Un altre dia vingué amb un llibre a les mans, sembla que l'acabava de trobar, potser en una llibreria de vell o a les paradetes que sovint s'organitzen a les voreres de les portes de les nostres facultats universitàries. Era una antologia poètica de Hölderlin, bilingüe, alemany i català. Per a mi fou una grata sorpresa, jo no coneixia aquella edició. La resposta de Manel fou instantània i espontània, per a ell òbvia i elemental: me'l regalà de seguida, encara que ell no havia tingut temps ni de llegir-lo una vegada.

Una de les nostres darreres converses ja es va donar quan crec que ell estava preparant materials per al seu llibre *Tavernàries* o, en tot cas, estava recollint les experiències que generaven la sang dels futurs versos. Tot i els seus silencis i la seua misteriosa i sàvia discreció, com una mena de subtil invitació, Manel em parlà amb molts detalls del seu lloc preferit a la ciutat de València: una petita taverna a la zona antiga, potser als voltants de la plaça del Sant Bult, que conservava els mobles i els decorats de l'època de la República, i també, per sort, l'element central que la tornava encara més valuosa, juntament amb les begudes, el soroll, el fum, les persones i les converses que hi sorgien: encara la dirigia una senyora, o dues senyores, germanes, no ho recorde bé, molt majors, que sempre tenien el somriure als llavis i amb qui hom aprenia més lliçons i de manera més profunda, més verídica i més autèntica que amb les classes dels professors de la Universitat. En aquest context es gestà la seua obra mestra.

Ben teu,

Joan

JOAN B. LLINARES ■

*La generositat
és una de les
característiques essencials
que definien el seu caràcter,
un tret rellevant del seu tarannà,
un constant gest
que manifestava clarament
la seua qualitat*